

Stictis arundinacea Pers.: driemaal is scheepsrecht

M. Huisman

Staakweg 143, 3247 BV Dirksland

Huisman, M. 2005. *Stictis arundinacea* Pers. was found in Ouddorp, Wieringerwerf and Strijen. *Coolia* 48(4): 215-216.

A description is given of the first finds of *Stictis arundinacea* in the Netherlands, and the species is compared to the more common *S. stellata*.

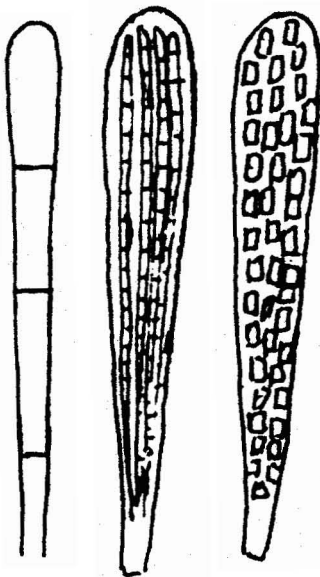
Ten westen van het dorp Strijen in de Hoeksche Waard ligt tussen de Oudendijk en de Keizersdijk de polder “Het oude land van Strijen”. Deze polder is duidelijk verschillend van de omringende polders, waar akkerbouw wordt bedreven. Hij ligt zeer laag en wordt doorsneden door enkele kreken, zoals de Lage Vliet, de Hoge Vliet en de Dwarze vaart. Er zijn praktisch alleen weilanden met enkele rechte (deels grind-) wegen, die zo smal zijn en zulke smalle bermnen hebben dat het elkaar passeren van twee auto's al problemen kan opleveren.

Botanisch lijkt het gebied interessant met veel zoetwaterplanten, zoals Zwanebloem (*Butomus umbellatus*), Grote Waterweegbree (*Alisma plantago-aquatica*), Pijlkruid (*Sagittaria sagittifolia*), Kikkerbeet (*Hydrocharis morsus-ranae*), Groot moerasscherm (*Apium nodiflorum*), enz.. In mijn streven om alle kilometerhokken van de Hoeksche Waard mycologisch op de kaart te zetten ging ik hier op pad om weer een paar kilometerhokken in te kleuren. Voor de mycoloog bleek er echter veel minder te beleven. Vaak was het moeilijk om in één kilometerhok meer dan tien soorten te vinden.

Gezocht moest worden op de dode stengels van Grote brandnetel (*Urtica dioica*), Riet (*Phragmites australis*) en Harig wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*). Op de basis van de stengels van de laatste soort vond ik meermalen *Pyrenopeziza chamaenerii*, een klein Mollisia-achtig asco'tje, dat weinig gezien wordt en specifiek is voor *Epilobium*.

Dat het zoeken in zogenaamd onaantrekkelijk gebied toch lonend kan zijn, bleek op vrijdagmiddag 16 juli 2004, toen ik op de dode rietstengels aan de Waleweg een interessante vondst deed. Het betrof enkele vruchtlichamen van een schijfvormige discomyceet, 0,2–0,3 mm in doorsnede, met een donkergrijs hymenium, ingezonken in het substraat en omgeven door een witte, wat gekartelde rand (Plaat 7). Microscopisch vond ik draadvormige, gesepteerde parafysen met iets verbrede top, 1,5–2 µm breed. De ascus is 70–80 × 6 µm, en bevat acht draadvormige sporen. Deze sporen vallen reeds in de ascus uiteen in deelsporen. De sporen zijn 70×2 µm en hebben veel septae, de deelsporen zijn 4,5–5,5 × 2–3 µm (Figuur 1).

Dit exemplaar herinnerde mij direct aan eenzelfde exemplaar gevonden tijdens een NMV excursie in het Robbenoordbos te Wieringerwerf op 08-06-2002, ook op dode rietstengel. Het was een *Stictis*, maar welke? Mijn

Figuur 1: *Stictis arundinacea*. Parafyse (links) en asci, rechts met in deelsporen uiteengevallen sporen.

boeken lieten me in de steek. Stip Helleman heeft hem toen voor me bekeken, doch hij kwam er ook niet uit. Dus stuurde ik hem op naar Ed Batten, een Ascomycetenkenner die sinds enkele jaren in Engeland woont. Hij had hem zelf ook gevonden bij zijn huis op grashalm. De diagnose leverde toen moeilijkheden op, en als voorlopige naam kwam uit de bus: *Stictis* cf. *monilifera* Phil. Harkn.. Bezwaren hiertegen waren echter: 1° de soort is alleen bekend uit Californië en 2° hij zou groeien op hout of houtige planten. De diagnose bleef dus erg onzeker en ik heb de vondst dan ook niet voor de kartering opgegeven. Nu was er dus een nieuw exemplaar en een nieuwe kans. Wederom opgestuurd naar Ed Batten. Gelukkig kon hij hem nu wel op naam brengen met behulp van de monografie van Martha Sherwood (Sherwood, 1977), nl. *Stictis arundinacea* Pers. De lengte van de sporen (70 µm) is veel kleiner dan in de recente literatuur wordt beschreven (150–200 µm, (Sherwood, 1977, Dennis, 1981)), maar Rehm (1896) maakt ook melding van materiaal met sporen lengte in de orde van 50–100 µm.

Vergelijking met de veel voorkomende *Stictis stellata* Wallr. levert de volgende verschillen op (beschrijving Ellis & Ellis, 1997):

	Stictis arundinacea	Stictis stellata
Voorkomen	meestal grasachtigen	meestal <i>Epilobium hirsutum</i> (ook <i>Eupatorium</i> , <i>Heracleum</i> ,...)
Vruchtlichaam	0,3–1 mm	tot 0,6 mm
Hymenium	donker grijs	oranje
Ascus	(50)150–200(250) × 5–6(9) µm	250 × 7 µm
Sporen	(50)150–200 × 1,5–2 µm, in ascus uiteenvallend in deelsporen	150–200 × 1,5–2 µm, niet uiteenvallend in deelsporen

Waarschijnlijk is *Stictis arundinacea* helemaal niet zo zeldzaam, al staat hij niet in het Overzicht van de paddestoelen in Nederland (Arnolds *et al.*, 1995). In mijn lade met foto's en beschrijvingen van “onbenoembare” paddestoelen ontdekte ik nog een vondst van *Stictis arundinacea* in Ouddorp op 28-01-2001 op riet in een rommelbosje, waar ik toevallig ook het eerste exemplaar van *Biscogniauxia anceps* vond (een zwart *Hypoxylon*-achtig korstje). *Stictis arundinacea* is dus nu in één klap bekend van drie kilometerhokken: Ouddorp, Wieringerwerf en Strijen. Conclusie: ijverig zoeken op rot riet maakt het inventariseren van mycologische woestijnen spannend!

Mijn dank gaat uit naar Ed Batten voor het determineren van dit interessante geval en het kritisch doorlezen van het concept van dit artikelje en Ad van den Berg voor het digitaliseren en oppoetsen van het manuscript.

Literatuur

Arnolds E., Kuyper, Th.W. & Noordeloos, M.E. (red.). 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging
Dennis R.W.G., 1981. British Ascomycetes. Addenda and Corrigenda. J. Cramer, Vaduz., p. 25
Ellis, M.B & Ellis J.P., 1997. Microfungi on land plants. The Richmond Publishing Co. Ltd.
Rehm, H., 1896. Dr. Knabenhorst Kryptogamenflora III, pp. 179–180
Sherwood, M., 1977. The ostropalean fungi. Mycotaxon 5:1–277